

1. Indledning

Som led i ombudsmandens almindelige inspektionsvirksomhed (jf. § 18 i lov nr. 473 af 12. juni 1996 om Folketingets Ombudsmand) foretog jeg den 19. marts 1998 inspektion af Arresthuset i Nykøbing Falster. Jeg henviser herom til min rapport af 18. marts 1999 og opfølgingsrapporter af 25. februar og 20. oktober 2000. I sidstnævnte rapport meddelte jeg at jeg betragtede sagen om inspektionen af Arresthuset i Nykøbing Falster som afsluttet (bortset fra at jeg fortsat afventede underretning fra direktoratet om en præcisering af det dagældende sikringscellecirkulære).

Den 24. august 2004 foretog jeg og to af embedets øvrige medarbejdere endnu en inspektion af Arresthuset i Nykøbing Falster. Denne inspektion adskilte sig fra en almindelig inspektion i flere henseender. De forhold som inspektionen først og fremmest vedrørte, var således udvalgt på forhånd, og inspektionen blev endvidere forberedt ved en forudgående brevveksling med arresthuset i forbindelse med hvilken arresthuset besvarede en række spørgsmål, jf. nedenfor under pkt. 3. Under inspektionen spurgte jeg til flere forhold end de forhold som var udvalgt på forhånd, og et af disse forhold er omtalt særskilt under pkt. 4.3.

Inspektionen den 24. august 2004 omfattede først og fremmest de indsattes beskæftigelsesforhold, fritidsforhold og fællesskab. Jeg bad i forbindelse med varslingen af inspektionen arresthuset om at oplyse om eventuelle ændringer vedrørende disse (særligt udvalgte) forhold siden sidste inspektion og/eller eventuelle projekter eller planer herom. Hvis der var sket (væsentlige) ændringer vedrørende andre forhold, bad jeg tillige arresthuset om at oplyse herom. Jeg bad endvidere arresthuset om at oplyse hvorvidt arresthusets vedligeholdelsesstandard, herunder inventaret, var bedre eller dårligere end sidst. Jeg bad i forbindelse hermed arresthuset om kopi af eventuelle vedligeholdelsesplaner. Endelig bad jeg om oplysning om nærmere angivne forhold. Jeg bad udtrykkeligt om at få de ønskede oplysninger skriftligt og inden inspektionen. I brev af 3. august 2004 med bilag som blev fremsendt med brev af 6. august 2004 fra arrestinspektøren, besvarede arresthuset min anmodning. Med brev af 30. august 2004 har arresthuset fremsendt yderligere materiale efter min anmodning herom under inspektionen.

Arresthusets indsatte var forud for inspektionen blevet gjort bekendt med inspektionen og muligheden for i den forbindelse at få en samtale med mig og mine medarbejdere om generelle forhold vedrørende institutionen eller deres (de indsattes) egne forhold. Jeg havde samtaler med to indsatte. Samtalerne angik primært generelle forhold i arresthuset.

Inspektionen startede med en kort samtale med ledelsen og to medarbejderrepræsentanter (sikkerhedsrepræsentanten og tillidsmanden) efterfulgt af samtaler med de to indsatte som begge har fået særskilt brev med svar på deres klage. Nogle af de spørgsmål som de indsatte bragte op, er afsluttet i disse breve, mens resten indgår i inspektionssagen hvilket de indsatte er orienteret om.

Efter en rundgang i (det meste af) arresthuset blev der afholdt et møde med ledelsen og medarbejderrepræsentanter – herunder om de spørgsmål som de indsatte havde bragt op tidligere på dagen. Jeg modtog efter den afsluttende samtale med arresthusets ledelse arresthusets sager for en nærmere angivet periode om udelukkelse fra fællesskab (tre sager i alt) således som jeg tidligere på dagen havde bedt om. Sagerne gennemgås nedenfor under pkt. 5.

Denne rapport har i en foreløbig udgave været sendt til Arresthuset i Nykøbing Falster, Politimesteren i Nykøbing Falster og Direktoratet for Kriminalforsorgen med henblik på eventuelle bemærkninger om faktiske forhold som rapporten måtte give anledning til. Arresthuset har i brev af 10. november 2004 fremsat en enkelt bemærkning til den foreløbige rapport. Det som arresthuset har anført, er indarbejdet i denne rapport. Politimesteren og Direktoratet for Kriminalforsorgen har ikke fremsat bemærkninger vedrørende de faktiske forhold.

2. De på forhånd udvalgte emner for inspektionen

2.1. Arbejde og undervisning

I brevet af 3. august 2004 har arresthuset oplyst at der i 2004 skete en renovering og udbygning af det eksisterende værksted og opførelse af et yderligere værksted således at kapaciteten i værkstedsdriften nu er udvidet fra fire til otte-ti pladser, afhængigt af arbejdets art og omfang. Som udgangspunkt er der desuden to gangmænd, og ca. 50 % af arresthusets indsatte kan derfor nu være beskæftiget uden for egen celle. Opførelsen af det nye værksted er en del af en ombygning i 2004 af en af arresthusets tidligere tre cellegårde som tillige omfatter et kombineret skole- og fritidslokale, et kondirum og et køkken. Tilbygningen er opført til erstatning for lokaler (et vaske-rum, en skolestue med bibliotek samt et kondilokale) som er ombygget til fire nye celler i forbindelse med en udvidelse af arresthusets kapacitet fra 20 til 24 pladser.

Under inspektionen oplyste arresthuset at arbejdssituationen i arresthuset er god, og at alle de indsatte der ønsker beskæftigelse, normalt også kan få det. På inspektionstidspunktet var der dog mangel på celloarbejde fordi leverandøren ikke kunne følge med. Det er ikke ualmindeligt at der ikke er så meget arbejde at tilbyde i forbindelse med (herunder i umiddelbar forlængelse af) ferieperioder. Regionsværkmesteren er tilfreds med forholdene i Arresthuset i Nykøbing Falster som er det arresthus i regionen der har den største omsætning. Det blev i den forbindelse nævnt at det giver ro i arresthuset når der er beskæftigelse nok til de indsatte.

Arbejdet består bl.a. i samling og pakning af computerstik.

På det gamle værksted kan der arbejde to-tre indsatte og på det nye op til fem indsatte.

Nogle af de indsatte er beskæftiget med undervisning som nu foregår i den nye skolestue hvor der kan undervises indtil fire indsatte ad gangen. Arresthuset har pc til brug i undervisningen.

Jeg har noteret mig at beskæftigelsessituationen generelt set er god i arresthuset.

Jeg har tidligere i forbindelse med inspektion tilkendegivet at det efter min opfattelse er vigtigt at kompensere for manglende beskæftigelse – særlig i arresthuse hvor man

i perioder slet ikke kan tilbyde de indsatte beskæftigelse (og hvor det er et gennemgående problem i meget lang tid). Jeg har tillige henvist til at indsatte som ønsker beskæftigelse, men som ikke kan tilbydes dette, er låst inde på cellerne i længere tid ad gangen i løbet af dagen. Som kompensationsmuligheder har jeg peget på øget fællesskab (som kan omfatte både cellefællesskab i arbejdstiden og gårdture af længere varighed) og udvidelse af tidspunkterne for benyttelse af fritidsaktiviteterne.

Jeg har som nævnt noteret mig at der generelt ikke er problemer med at beskæftige de indsatte, men hvis der imidlertid skulle opstå perioder hvor der ikke er arbejde at tilbyde de indsatte, går jeg ud fra at arresthuset vil overveje at kompensere herfor.

Om arbejdsfællesskab på cellerne henviser jeg til pkt. 2.3.

2.2. Fritid

Den nye bygning indeholder som nævnt et nyt kondirum (med tre nye motionsredskaber og en ribbe), et kombineret skole-/fritidslokale (hvor der er opsat et bordfodboldspil, og hvor der efter inspektionen tillige er opsat et tv) og et køkken til de indsattes brug. På gangen på 1. sal er der et bordtennisbord som er udskiftet siden inspektionen i 1998. I brevet af 3. august 2004 har arresthuset oplyst at de indsatte nu også har mulighed for at låne PlayStations af arresthuset.

Derudover er der almindeligt cellefællesskab hvorunder de indsatte har mulighed for at spille forskellige spil som arresthuset er i besiddelse af.

Under min tidligere inspektion blev det oplyst at de indsatte havde mulighed for boldspil (bl.a. fodtennis) under gårdtur. Der var dengang tre gårde, og der måtte være op til otte indsatte i hver gård under gårdtur. Inddragelsen af den ene gård har betydet at der nu kan være op til 12 indsatte i hver gård under gårdtur. Arresthuset har ikke oplyst om ændringer i øvrigt i forbindelse med afvikling af gårdtur.

Jeg går ud fra at der fortsat er mulighed for boldspil på gårdtursarealet, men for en ordens skyld beder jeg om oplysning herom.

Den ene af de indsatte som jeg havde samtale med, efterlyste bedre forhold/flere aktiviteter for de indsatte og en dialog med arresthuset herom. Han nævnte bl.a. at der endnu ikke var kommet tv op i skolestuen (og at han bl.a. af denne grund ikke var interesseret i at anvende stuen i forbindelse med fællesskab).

I forbindelse med rundgangen i arresthuset blev det oplyst at der ville blive opsat tv i skolestuen. I mit brev til den indsatte anførte jeg at jeg gik ud fra at det vil ske snart, men jeg bad arresthuset om at oplyse når tv'et var opsat. Arresthuset har i brev af 7. oktober 2004 oplyst at der er sat tv op i skolestuen.

Jeg har ingen bemærkninger til de fritidstilbud som findes i arresthuset, men går naturligvis ud fra at arresthuset overvejer ønsker fra de indsatte om andre aktiviteter.

Om afviklingen af fritid og fællesskab i fritiden henviser jeg til pkt. 2.3.

Under besigtigelsen af kondirummet bemærkede jeg at der ikke var opsat en vejledning i brugen af kondiredskaberne, men at der var et opslag på indersiden af døren om at de indsatte kunne kontakte personalet hvis de var i tvivl herom. Om årsagen til at der ikke er opsat en vejledning blev det oplyst at sådanne vejledninger forsvinder.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har i forbindelse med ombudsmandens inspektion af Statsfængslet i Nyborg udtalt at "direktoratet er af den opfattelse at der, i den udstrækning der ikke er uddannede instruktører til stede i træningslokalerne, bør være tydelig og tilgængelig skriftlig information om brugen af træningsredskaberne". Jeg er endvidere bekendt med at direktoratet den 26. marts 2003 har udsendt en henstilling til samtlige kriminalforsorgens institutioner om at sikre at der er opsat en skriftlig vejledning i brug af redskaber i institutionernes kondirum.

Jeg henstiller på denne baggrund til arresthuset at opsætte en vejledning om korrekt brug af redskaberne i kondirummet. Jeg beder om underretning om hvad der sker i

den anledning. Som også nævnt under inspektionen blev det under inspektion af et andet arresthus oplyst at problemet med at vejledninger blev fjernet, forsvandt da der i dette arresthus blev opsat en lamineret vejledning.

2.3. Fællesskab

Der er arbejdsfællesskab for de indsatte der er beskæftiget på værkstedet, men ikke på cellerne. Også i kondirummet, skolestuen/fritidslokalet, køkkenet, på gangen og under gårdtur er der fællesskab. Det øvrige fællesskab foregår som cellefællesskab. Der må være to sammen under cellefællesskab.

Med hensyn til arbejdsfællesskab på cellerne blev det oplyst at det ikke tillades fordi arresthuset har erfaring med at det giver problemer (uoverensstemmelser mellem de indsatte). De indsatte kan søge om at komme på et af værkstederne. Der er ingen rotationsordning på værkstederne, og det er derfor ikke muligt at få værkstedsarbejde før der er en ledig plads. De indsatte som arbejder på cellerne, er låst inde i arbejdstiden.

Den manglende mulighed for arbejdsfællesskab på cellerne er en ændring i forhold til situationen efter inspektionen i 1998, jf. opfølgingsrapporten af 25. februar 2000. Den ene af de indsatte som jeg havde samtale med, efterlyste mulighed for arbejdsfællesskab i cellerne og henviste til det anførte herom i rapporterne vedrørende min tidligere inspektion af arresthuset.

Hvis det ikke er muligt at beskæftige alle indsatte på fælles arbejdsrum, bør det overvejes om der er mulighed for at indsatte kan arbejde to sammen på en celle, såfremt der er indsatte der ønsker dette, jf. pkt. 8 i vejledningen om indsattes adgang til fællesskab i kriminalforsorgens institutioner (vejledning nr. 71 af 5. juli 2002). Arresthuset skal i disse overvejelser være opmærksom på pladsmæssige forhold, hygiejniske forhold, samt hensyn til brandsikkerheden. Arresthuset skal endvidere være opmærksom på risikoen for at den ene indsatte presses til at arbejde for den anden indsatte.

Jeg anmoder arresthuset om at oplyse hvorvidt det oplyste under inspektionen skal forstås sådan at det generelt ikke (længere) er tilladt de indsatte at arbejde sammen på cellerne, og at indsatte der fremsætter ønske om arbejdsfællesskab, derfor ikke vil kunne få tilladelse hertil, heller ikke selv om ingen af ovennævnte forhold er til hinder herfor.

I en betænkning om beskæftigelsen af de indsatte som direktoratet udsendte i oktober 2002, har beskæftigelsesudvalget på side 82 bl.a. anført følgende:

”Vedrørende produktionsområdet anbefales, at de eksisterende værkstedsfaciliteter tilstræbes udnyttet optimalt, herunder ved at så mange indsatte som muligt får adgang til beskæftigelse på værksted eller andet sted uden for cellen. Udvalget foreslår, at der i det omfang, det ikke er muligt at beskæftige alle indsatte på værksted, etableres rokeringsordninger, så for eksempel halvdelen af arbejdsdagen tilbringes på værksted, mens der i den resterende tid arbejdes i cellen.”

Jeg har i forbindelse med tidligere inspektioner af arresthuse bedt arresthuset om at overveje mulighederne for at indføre en rotationsordning med henblik på at sikre at så mange forskellige indsatte som muligt kan få adgang til beskæftigelse uden for cellerne. I sagen vedrørende min inspektion af Arresthuset i Frederikshavn anførte direktoratet bl.a. følgende i en udtalelse af 20. april 2004:

”...

Direktoratet skal bemærke, at spørgsmålet om rotation af de indsatte mellem beskæftigelse i cellen og på værksted primært har været tænkt som en løsningsmodel i de arresthuse, hvor man har manglet beskæftigelse, men at det humanitære aspekt naturligvis ikke må glemmes. Selvom anbefalingen af rotation mellem beskæftigelse i cellen og på værksted stadig er gældende, har direktoratet forståelse for, at denne foranstaltning ikke kan gennemføres i situationer, hvor arbejdsopgaverne kræver en særlig faglig oplæring, eller hvor opgaveløsningen ikke kan overdrages til en anden indsat end den, der har påbegyndt arbejdsopgaven. Et eksempel herpå kan være, at overdragelsen af arbejdsopgaven kan medføre usikkerhed omkring kvalitets- og leveringssikkerhed.

Arresthuset har telefonisk oplyst, at man i perioder med manglende arbejde vil være opmærksom på muligheden for en rotationsordning, således at så mange indsatte som muligt får lejlighed til at arbejde på værkstedet. Langt de fleste indsatte, der ønsker at arbejde, får efter arresthusets oplysninger allerede i dag mulighed for at arbejde på værkstedet. I de tilfælde, hvor dette ikke lader sig gøre, er dette begrundet i for eksempel sikkerhedsmæssige forhold eller vurderinger af den indsatte arbejdsevne. Arresthuset forsøger dog i videst muligt omfang at inddrage indsatte, der ikke kan løse de mere indviklede opgaver, i lettere delopgaver som for eksempel pakkeopgaver. Disse opgaver løses også på værkstedet.

Direktoratet kan henholde sig hertil.”

Jeg går ud fra at Arresthuset i Nykøbing Falster (ligesom Arresthuset i Frederikshavn) i perioder med nedsat beskæftigelse vil overveje mulighederne for en rotationsordning.

Efter fællesskabsbekendtgørelsen – hvori der i 2002 som et nyt kapitel blev indsat et kapitel 4 med særlige regler om fællesskab i arresthusene – skal arresthusene udfærdige regler om nærmere angivne forhold som skal fremgå af husordenen, og reglerne skal indsendes til direktoratet, jf. bekendtgørelsens § 18. Indsendelse sker med henblik på direktoratets godkendelse, og baggrunden for bestemmelsen er at direktoratet ønsker at følge området meget nøje, jf. direktoratets følgebrev af 16. juli 2002 hvor med reglerne blev sendt ud til kriminalforsorgens institutioner. Det anføres heri at det er hensigten at godkendelsesproceduren skal ”medvirke til at sikre, at der under hensyntagen til de ordens- og sikkerhedsmæssige forhold i videst muligt omfang etableres fællesskab, og at der ikke eksisterer ubegrundede forskelle i arresthusenes regler for fællesskab”.

Fra en anden inspektionssag er jeg bekendt med at direktoratet – i lyset af de nye regler om fællesskab i arresthusene – samlet har gennemgået alle arresthusenes retningslinjer for fællesskab og sammenholdt dem med henblik på at der ikke findes ubegrundede forskelle i arresthusenes regler for fællesskab. Jeg modtager løbende underretning om direktoratets tilbagemeldinger til de enkelte arresthuse, men jeg har end-

nu ikke modtaget underretning om direktoratets tilbagemelding til Arresthuset i Nykøbing Falster.

Jeg afventer således underretning når direktoratet har godkendt Arresthuset i Nykøbing Falsters fællesskabsregler.

Med hensyn til fællesskab i fritiden fremgår tidspunkterne herfor af husordenen (som er gældende fra den 28. juli 2004). Under punktet om fællesskab er i husordenen anført følgende:

”Fællesskab på hverdage er fra kl. 18.00 – 21.00
Lør./søn og helligdage fra 14.00 – 17.00 samt 18.00 – 21.00.

Fællesskab kører efter en ’rullende’ liste. Det vil sige, at der springes 3 numre ved hver ny opstart af fællesskab. På denne måde sikres det at alle indsatte får varierede tilbud.

Hvis du ønsker fællesskab med en bestemt vil det kun kunne foregå ved cellefællesskab.

...”

Fra direktoratets gennemgang af arresthusenes fællesskabsregler er jeg bekendt med at den gennemsnitlige fællesskabstid i de mellemstore arresthuse (dvs. arresthuse med 20-39 pladser) er 4½ time på hverdage, og at direktoratet har bedt arresthuse som havde mindre end det, om at overveje en udvidelse af fællesskabstiden. I brevet af 3. august 2004 og under inspektionen oplyste arresthuset at fællesskabstiden på alle ugens dage er udvidet med en time. I brevet af 10. november 2004 har arresthuset oplyst at fællesskabstiderne er som er angivet i husordenen. Indsatte som ønsker at spise sammen på cellen, kan dog have cellefællesskab fra kl. 17.00.

Jeg går ud fra at arresthuset på denne baggrund vil præcisere husordenen på dette punkt.

Det blev oplyst at der må være to indsatte sammen i kondirummet ad gangen, to i køkkenet, fire i fritidslokalet og fire på gangen. Af en meddelelse "Vigtig information vedrørende husordenen" som jeg modtog sammen med husordenen forud for inspektionen, fremgår det at adgangen til køkkenet er for de indsatte som er tilmeldt gangfællesskabet. Der kan således ikke være fire sammen på gangen og to i køkkenet, men kun to af de indsatte der er tilmeldt gangfællesskab må benytte køkkenet ad gangen. Det skyldes efter det oplyste at der ikke er plads til fire indsatte på en gang i køkkenet.

Adgangen til de forskellige aktiviteter administreres som nævnt efter en rotationsordning, og det blev under inspektionen oplyst at det foregår på den måde at de indsatte efter cellenummer som på dette tidspunkt sprang tre numre hver gang der påbegyndes fællesskab, bliver spurgt om hvad de kunne tænke sig indtil fællesskabsaktiviteterne er fyldt op. Resten af de indsatte og indsatte der ønsker fællesskab med bestemte indsatte, er henvist til cellefællesskab to og to.

Begge de indsatte som jeg havde samtale med under inspektionen, var utilfredse med rotationsordningen. Den ene tilkendegav at der efter udvidelse af kapaciteten i arresthuset fra 20 til 24 pladser og opførelsen af den nye tilbygning med skolestue mv. burde kunne være flere end fire sammen ved (fx) gangfællesskab, og den anden anførte at arresthuset burde springe fire numre i stedet for tre. Den ene af de indsatte kunne også godt tænke sig at det blev muligt for de indsatte som tilbereder mad i køkkenet, at sætte sig ind i skolestuen/fritidslokalet bagefter og spise maden.

Den enes utilfredshed med rotationsordningen forstod jeg ligeledes således at den angik det forhold at den indsatte ikke selv kunne vælge hvem han vil være sammen med i forbindelse med afvikling af fællesskab i fællesrummene, og derfor var henvist til cellefællesskab hvis han ønskede fællesskab med en bestemt indsat.

Under den afsluttende samtale med ledelsen blev det oplyst at alle indsatte efter den gældende rotationsordning får lige meget adgang til de forskellige faciliteter, men at

arresthusets rutiner, herunder rotationsordningen, skulle gennemgås på baggrund af den kapacitetsudvidelse som har fundet sted i arresthuset. Ved fremsendelse af en kopi af mine breve til de indsatte til arresthuset gjorde jeg arresthuset bekendt med deres synspunkter vedrørende administrationen af fritidstilbud så de kunne indgå i arresthusets overvejelser i forbindelse med gennemgangen af rutinerne i arresthuset som følge af kapacitetsudvidelsen. Jeg bad arresthuset om at underrette mig om udfaldet af disse overvejelser. Arresthuset har i det tidligere nævnte brev af 7. oktober 2004 oplyst at rotationsordningen er ændret således at der nu springes fem numre i stedet for tre numre hvilket medfører en hurtigere rotation. Arresthuset har samtidig oplyst at arresthuset ikke har modtaget klager over rotationsordningen siden ændringen som skete i begyndelsen af september 2004.

Jeg har noteret mig det oplyste, men anmoder om arresthusets bemærkninger til de øvrige forhold som den ene af de indsatte gjorde gældende under min samtale med ham, jf. ovenfor og mit brev til den pågældende. Jeg anmoder i den forbindelse arresthuset om at oplyse hvorfor det (kun) er indsatte som er tilmeldt gangfællesskab som kan benytte køkkenet, og hvorfor adgangen til køkkenet således ikke er et tilbud ved siden af tilbudet om gangfællesskab således at yderligere to indsatte om dagen kan benytte fritidsfaciliteterne. Jeg bemærker herved at jeg forstår ordningen med gangfællesskab sådan at det er tilladt fire indsatte at være sammen på gangen (hvis de ikke ønsker at benytte køkkenet).

Den manglende adgang for de indsatte som har lavet mad, til at spise maden i fællesrummet, går jeg ud fra skyldes at der ikke må være flere end fire i dette rum. Jeg beder arresthuset oplyse om det har været overvejet at give de indsatte som har fællesskab i fællesrummet, adgang til at benytte køkkenet i stedet for de indsatte som har gangfællesskab således at maden (eventuelt) efterfølgende kan spises i fællesrummet.

2.4. Talsmandsordning

Efter straffuldbyrdelseslovens § 34, stk. 1, og varetægtsbekendtgørelsens § 24 skal afsonere og varetægtsarrestanter der ikke er isolerede efter rettens bestemmelse, have

mulighed for at øve indflydelse på deres tilværelse i institutionen gennem valgte talsmænd. De nærmere regler herom findes i talsmandsbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 369 af 17. maj 2001 om gennemførelse af medindflydelse for indsatte i kriminalforsorgens institutioner) som også gælder for varetægtsarrestanter der ikke er isolerede af retten, jf. bekendtgørelsens § 9 og varetægtsbekendtgørelsens § 24.

På tidspunktet for inspektionen havde arresthuset ingen talsmand. I brevet af 3. august 2004 oplyste arresthuset at arresthuset havde udfærdiget regler om talsmandsvirkomheden, og efter min anmodning herom sendte arresthuset med brev af 30. august 2004 en kopi af disse regler til mig. Reglerne trådte i kraft den 1. juni 2004, men det fremgår ikke om de afløser tidligere regler herom (jf. Direktoratet for Kriminalforsorgens skrivelse nr. 74 af 16. maj 2001 om talsmandsbekendtgørelsen hvori direktoratet forudsatte at lokale regler var fastsat inden bekendtgørelsens ikrafttræden den 1. juli 2001).

Jeg har noteret mig at arresthuset har fastsat regler om talsmandsordningen i arresthuset, og at reglerne indeholder regler om alle de forhold som de skal gøre efter talsmandsbekendtgørelsens § 8, stk. 1. Jeg har også noteret mig at det fremgår af reglerne at de er fastsat efter forhandling med personalets samarbejdsrepræsentation og på grundlag af drøftelser med "talsmanden, eller, hvis der ikke er valgt talsmand, med de indsatte", jf. bekendtgørelsens § 8, stk. 3. Da reglerne konkret må være udfærdiget enten efter drøftelser med en talsmand eller med de indsatte, burde det efter min opfattelse have fremgået hvem drøftelserne havde fundet sted med.

Hvis de indsatte ikke har valgt talsmand, skal institutionen ved opslag eller lignende orientere de indsatte om muligheden herfor, jf. talsmandsbekendtgørelsens § 2, stk. 3.

Husordenen oplyser ikke om muligheden for at vælge talsmand, og der står heller ikke noget herom i "Vigtig information vedrørende husordenen". I forbindelse med min orientering om en klage fra en af de indsatte over at talsmandsordningen ikke

fungerer, oplyste arresthuset at de indsatte orienteres ved opslag om muligheden for at vælge talsmand.

Jeg har noteret mig at de indsatte ved opslag orienteres om muligheden for at vælge talsmand. Selv om det efter bekendtgørelsen er tilstrækkeligt at orientering sker enten ved opslag eller på anden vis (fx i husordenen), bør der efter min opfattelse altid i husordenen (tillige) orienteres herom. Jeg beder derfor arresthuset om at overveje at oplyse herom i husordenen og underrette mig om resultatet af disse overvejelser.

Den ene af de indsatte som jeg talte med, klagede over at talsmandsordningen ikke fungerer. Han oplyste at han havde siddet i Arresthuset i Nykøbing Falster tre gange med flere års mellemrum, og at ordningen ingen af disse gange havde fungeret. Det var hans opfattelse at arresthuset ikke ønsker at talsmandsordningen skal fungere, og at arresthuset derfor flytter indsatte der vælges som talsmænd, eller som opstiller som kandidat til posten som talsmand. Af denne grund var der efter den indsattes opfattelse ingen der ønskede at påtage sig jobbet som talsmand.

Under den afsluttende samtale oplyste arresthuset at det ikke er korrekt at arresthuset ikke ønsker at talsmandsordningen skal fungere. Arresthuset bestred desuden at der sker flytning af talsmænd fordi arresthuset ikke ønsker at talsmandsordningen skal fungere. Jeg foreslog arresthuset at arbejde på at få talsmandsordningen til at fungere og at sikre at der følges systematisk op på de spørgsmål der rejses af talsmanden. Det var arrestforvareren indstillet på.

I brevet til den indsatte tilkendegav jeg at jeg ikke havde grundlag for at antage at arresthuset skulle modarbejde talsmandsordningen, herunder ved at flytte indsatte der vælges til talsmænd. Jeg henviste samtidig til det jeg havde nævnt under min samtale med den indsatte om at det er en fordel – for såvel de indsatte som personalet – at der er en talsmandsordning.

I brevet af 7. oktober 2004 har arresthuset oplyst at der den 21. september 2004 har været afholdt et talsmandsmøde.

Jeg har noteret mig at der efter inspektionen er blevet valgt en talsmand i arresthuset.

Ombudsmandsembedet modtog i maj måned 2003 to klager fra en daværende talsmand i arresthuset over at han efter hans opfattelse ikke havde de rettigheder han som talsmand burde have (jf. talsmandsbekendtgørelsens § 6). Klagen blev oversendt til direktoratet til besvarelse. Jeg har ikke modtaget (og har heller ikke bedt om) underretning om direktoratets svar i den anledning.

Jeg beder nu direktoratet om at sende mig en kopi af svaret til den daværende talsmand.

3. Arresthusets besvarelse af spørgsmål i øvrigt

I brevet af 3. august 2004 med bilag besvarede arresthuset, som nævnt i pkt. 1, nærmere angivne spørgsmål.

Om de **bygningsmæssige** forhold har arresthuset (og direktoratet i brev af 29. juli 2004 som svar på en anmodning fra mig om oplysninger om eventuelle planer mv. vedrørende Arresthuset i Nykøbing Falster) som det allerede fremgår ovenfor oplyst at der er sket en ombygning i 2004. Denne ombygning fandt som også tidligere nævnt sted i forbindelse med en udvidelse af kapaciteten fra 20 til 24 pladser. Ombygningen af den ene gård til fællesfaciliteter har bevirket at arresthuset nu kun har to gårde til afvikling af gårdtur, og der kan (således) være i alt 12 indsatte i hver gård under gårdtur. Jeg besigtigede både alle de nye lokaler, en ny celle og to af de gamle celler.

Om **vedligeholdelsesstandarden** har arresthuset oplyst at der ikke foreligger vedligeholdelsesplaner, men at der løbende foretages ad hoc-vedligeholdelse af arresthuset. Såvel de indsattes celler som andre arealer er renoveret i 2000-2001, og derfor er standarden af de indsattes celler bedre end på tidspunktet for min inspektion i 1998. Arresthuset har ikke oplyst om standarden af inventaret, men jeg går ud fra at den nævnte renovering også har omfattet reparation/udskiftning af celleinventar, og at der løbende sker reparation/udskiftning af celleinventar der trænger til det, inden for de økonomiske rammer som arresthuset har til rådighed. Jeg besøgte som nævnt under inspektionen enkelte celler efter eget valg, herunder to af de gamle celler. Inventaret i disse celler var i en acceptabel stand.

Til orientering for arresthuset kan jeg oplyse at direktoratet i en anden sag oplyste mig om at direktoratet for at imødegå problemet med inventar der ikke lever op til den ønskelige standard, ville overveje at indføre en løbende udskiftning af institutionernes celleinventar med henblik på at sikre en tilfredsstillende standard i samtlige institutioner. Direktoratet har i brev af 1. september 2004 oplyst at de enkelte fængsler nu har udarbejdet udskiftningsplaner som er indsendt til direktoratet, og at de vil blive drøftet med de enkelte fængsler ved de kontraktforhandlinger som finder sted i oktober måned 2004. Jeg har i brev af 3. september 2004 til direktoratet anført at jeg umiddelbart må forstå at det ikke er hensigten at der på tilsvarende måde skal udarbejdes udskiftningsplaner for arresthuse og pensioner. Da jeg på baggrund af et tidligere brev fra direktoratet til mig indtil da var gået ud fra at det ville ske, bad jeg direktoratet om at oplyse om baggrunden for at der for arresthuse og pensioner ikke findes at være behov for udarbejdelse af udskiftningsplaner som direktoratet forholder sig til. Direktoratet har i brev af 18. oktober 2004 oplyst at direktoratet på baggrund af arresthusenes og pensionernes størrelse har vurderet at det vil være mere hensigtsmæssigt at foretage en samlet analyse af behovet for udskiftning af inventaret, herunder hvordan det bedst sikres at inventaret stedse har en rimelig standard, og at der i den anledning er nedsat en arbejdsgruppe. Det fremgår tillige af direktoratets brev at arbejdsgruppen skal tage stilling til hvordan fordelingen af en central pulje på 1 mio. kr. til medfinansiering af indkøb af inventar i arresthusene skal ske.

Jeg bemærkede under inspektionen at der i den nye celle var sat viskestykker op foran vinduet som gardiner, mens der i en af de to andre celle var gardiner. Den indsatte i den af de gamle celler hvor der ikke var gardiner, fremsatte ønske herom hvilket jeg efterfølgende viderebragte til ledelsen. På forespørgsel under rundgangen blev det oplyst at der er gardiner i de fleste celler.

Jeg har noteret mig at de indsatte har eller kan få sat gardiner op hvis de ønsker det. Det er i overensstemmelse med en tilkendegivelse fra direktoratet til mig i sagen vedrørende min inspektion af Arresthuset i Maribo. I en udtalelse af 16. oktober 2003 oplyste direktoratet således at det er direktoratets opfattelse ”at ønsker fra indsatte, der har et særligt behov for at få opsat gardiner, bør imødekommes, såfremt dette kan ske på en sikkerhedsmæssig forsvarlig måde”. Direktoratet har i den forbindelse anført at gardinerne skal være af brandhæmmende materiale og opsættes så de i længden svarer til vinduets størrelse og ikke kan trækkes ud over bredden af vinduet, og at ydervægge ikke må være dækket af plakater og lignende.

Ved rundgangen besigtigede jeg som nævnt det meste af arresthuset. Den nye tilbygning som stod færdig den 1. juli 2004, og den nye celle som jeg så, gjorde et godt indtryk. Der var dog et problem med utilstrækkelig ventilation i tilbygningen, jf. pkt. 4.1. Den øvrige del af arresthuset fremtrådte (også) generelt rimelig velholdt. Besøgslokalet levede ikke op til standarden i arresthuset i øvrigt og fremtrådte uden præg af hjemlig hygge, selv om der var udsmykning på væggene, en enkelt grøn plante i rummet og gardiner. Jeg henviser til kravene i besøgsbekendtgørelsens § 3, stk. 1, og varetægtsbekendtgørelsens § 48 hvorefter besøgslokaler så vidt muligt skal være indrettet så der skabes en ”naturlig og venlig besøgsatmosfære”. Jeg viderebragte et tilbud fra den ene af de indsatte som jeg talte med, og som er professionel maler, om at male lokalet (som efter det oplyste under rundgangen sidst var blevet malet ca. 2 år før inspektionen).

Jeg går ud fra at arresthuset vil overveje hvordan besøgslokalet kan friskes op, herunder fx ved udskiftning af belysningen i rummet (som består af et lysstofrør i loftet).

Der er et toilet i forbindelse med besøgsrummet, og jeg noterede mig under inspektionen at der var opsat en holder med papirhåndklæder. Der var imidlertid samtidig et almindeligt håndklæde og almindelig håndsæbe. Også på andre toiletter bemærkede jeg at der var almindelig håndsæbe og håndklæder.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har den 26. marts 2003 udsendt en generel henstilling til samtlige kriminalforsorgens institutioner om at udskifte håndsæbe og håndklæder med hhv. flydende håndsæbe og engangshåndklæder eller håndklæderuller. (Som opfølgning herpå har direktoratet i en skrivelse af 3. juli 2003 efter omstændighederne taget til efterretning at enkelte institutioner på grund af de udmeldte rådighedsbeløb har vanskeligt ved at efterkomme henstillingen, men direktoratet har samtidig understreget at direktoratet lægger vægt på at henstillingen indgår i overvejelser i forbindelse med planlægningen af den fremtidige ressourceanvendelse).

Jeg går på denne baggrund ud fra at arresthuset erstatter håndsæben med flydende sæbe og fjerner de almindelige håndklæder.

Der var ikke renevæske og vejledning i brugen heraf tilgængelig på toiletterne. Det blev oplyst at gangmanden opbevarer renevæske og udleverer det til de indsatte hvis de fremsætter ønske herom. Vejledning i brugen af renevæsken er opsat på opslags-tavlen.

Renevæske og vejledning i brugen heraf skal være umiddelbart tilgængelig for de indsatte således at de kan få adgang hertil uden at skulle rette henvendelse til andre (indsatte eller ansatte). Jeg henviser til direktoratets breve af 3. oktober 2000 og 16. januar 2001 til anstalterne og arrestinspektørerne.

Jeg henstiller på denne baggrund til arresthuset at gøre renevæsken umiddelbart tilgængelig for de indsatte. Da vejledningen efter min opfattelse bør forefindes samme sted som renevæsken, henstiller jeg tillige til arresthuset at placere vejledningen

i brugen heraf samme sted. Jeg beder om underretning om hvad der sker i den anledning.

Om **telefonering** har arresthuset i brevet af 3. august 2004 henvist til de gældende regler herom i straffuldbyrdelsesloven med den tilføjelse at der med hensyn til hyppigheden af de indsattes adgang til at telefonere foretages en konkret vurdering. Under inspektionen oplyste arresthuset at der gives tilladelse i presserende tilfælde, men at ordningen i øvrigt er fleksibel. Husordenen indeholder et punkt om telefonering, men der er blot en henvisning til straffuldbyrdelseslovens § 57 og telefonbekendtgørelsen. Arresthuset har ikke (i øvrigt) fastsat lokale regler om hvordan telefonordningen praktiseres i arresthuset. Jeg anbefalede arresthuset at udarbejde sådanne interne regler.

Jeg går på denne baggrund ud fra at spørgsmålet om udarbejdelse af lokale regler har været eller vil blive overvejet, og jeg beder om underretning om resultatet heraf.

Jeg har noteret mig at arresthuset ifølge det oplyste administrerer telefonordningen fleksibelt, men da det samtidig blev anført at der gives tilladelse når der er et presserende behov, gør jeg for en god ordens skyld opmærksom på at afsonere ifølge straffuldbyrdelseslovens § 57, stk. 1, har (en egentlig) ret til at telefonere når det er praktisk muligt, og at der således ikke vil kunne ske en begrænsning af denne adgang til opkald som anses for presserende.

Den klage jeg som tidligere nævnt i maj 2003 modtog fra en daværende talsmand i arresthuset, omfattede også utilstrækkelig adgang til at telefonere. Denne del af klagen sendte jeg til arresthuset til besvarelse. Jeg har ikke modtaget – og bad heller ikke om – underretning om arresthusets svar til den indsatte i den anledning.

Jeg anmoder nu arresthuset om at underrette mig om svaret til den daværende talsmand.

Om **radio/cd** har arresthuset oplyst at de indsatte har en radio stillet til rådighed på cellerne, og at arresthuset har installeret kabel-tv som tillige indeholder 16 radiokanaler. Arresthuset har på denne baggrund ment at det ikke var nødvendigt at udlevere cd-afspiller og/eller kasettebåndoptager med tilhørende cd'er og bånd. Arresthuset har videre anført at afvisningen med hensyn til at udlevere cd-afspiller og båndoptager er begrundet i at det med den teknologiske udvikling er muligt at foretage indspilning og design af cd'er og bånd så det ikke er muligt at kende forskel på originale og hjemmebrændte cd'er/bånd. Det indebærer en risiko for at materiale til indsatte som er undergivet brev og besøgskontrol, kan indsmugles via indsatte som ikke er underlagt en sådan kontrol. Arresthuset har i den forbindelse oplyst at arresthuset ikke har personalemæssige ressourcer til at gennemgå materialet og heller ikke har den fornødne ekspertise til at vurdere om der er tale om originalt eller ikke originalt materiale.

Det fremgår af arresthusets information vedrørende husordenen at stereoanlæg og cd'er mv. ikke tillades udleveret.

Jeg er bekendt med at direktoratet har henstillet til nogle arresthuse at indkøbe radioer med cd-afspillere til udleje til de indsatte (så de har mulighed for at høre musik efter eget valg). Under inspektionen oplyste arrestinspektøren at han ligeledes var bekendt hermed, og at han for så vidt heller ikke havde betænkeligheder ved at udlevere/udleje cd-afspillere og båndoptagere, men at der var et sikkerhedsmæssigt aspekt forbundet med udlevering af cd'er og bånd. Politimesteren oplyste i den forbindelse at spørgsmålet om udlevering af bl.a. disse effekter indgik i en arbejdsgruppe som direktoratet havde nedsat kort tid før inspektionen, og hvori bl.a. Politimesterforeningen er repræsentant.

Bl.a. fra opfølgning i sagen vedrørende min inspektion af Arresthuset i Hobro er jeg bekendt med at spørgsmålet om udlevering af genstande i fængslerne – herunder udlevering af cd-afspillere mv. til de indsatte i de lukkede fængsler – genovervejes i en projektgruppe som direktoratet har nedsat. Resultatet af projektgruppens overvejelser forventes at få afsmittende effekt på reglerne om udlevering af genstande i arresthu-

sene. Jeg har i denne sag tilkendegivet at jeg afventer direktoratets tilbagemelding vedrørende resultatet af disse overvejelser.

Spørgsmålet om modvirkning af uønsket kommunikation blandt varetægtsarrestanter i arresthusene, herunder via cd'er, overvejes endvidere som nævnt af arrestinspektøren i en anden arbejdsgruppe som direktoratet har nedsat.

Jeg foretager mig på denne baggrund ikke videre vedrørende disse spørgsmål i relation til min inspektion af Arresthuset i Nykøbing Falster.

Med hensyn til nyt **informationsmateriale** modtog jeg med brevet af 6. august 2004 husordenen og "Vigtig information vedrørende husordenen". Efterfølgende har jeg modtaget lokale regler om talsmandsordningen. Da jeg anmodede om eventuelt nyt informationsmateriale, går jeg ud fra at der ikke er mere materiale som arresthuset har udarbejdet.

4. Andre forhold

4.1. Ventilation i den nye bygning

Begge de indsatte som jeg talte med, klagede over utilstrækkelig ventilation i de nye rum. Det gælder især kondirummet hvor det bliver ulideligt at være efter bare 10 minutter.

Personalet bekræftede at der er en meget dårlig ventilation – hvilket jeg også bemærkede under min besigtigelse af (bl.a.) kondirummet. Det blev oplyst at der ikke var etableret ventilation ved opførelsen af tilbygningen, men at der efterfølgende er etableret mekanisk ventilation som imidlertid ikke er tilstrækkelig effektiv.

Jeg tilkendegav under den afsluttende samtale at spørgsmålet burde rejses over for direktoratet. Ved en kopi af mit brev til den ene indsatte gjorde jeg direktoratet bekendt med problemet og anmodede om direktoratets bemærkninger hertil.

Direktoratet har i brev af 1. november 2004 oplyst at det ikke er korrekt at der ikke var nogen ventilation ved opførelsen af bygningen idet der sad et udluftningsanlæg som projekteret. Direktoratet har videre oplyst at arresthuset over for direktoratet har oplyst at der efterfølgende er boret kanaler ud gennem muren således at der kommer frisk luft ind, og at anlægget nu virker upåklageligt. Direktoratet har henholdt sig hertil.

Jeg har noteret mig det oplyste og foretager mig på baggrund heraf ikke mere vedrørende spørgsmålet om ventilation i tilbygningen..

4.2. Bogkataloger

Den ene indsatte som jeg talte med, efterlyste et bogkatalog. Han oplyste at han havde spurgt hertil i arresthuset, men fik det svar at det var for mange sider at printe ud. Arresthuset tilbød dog at søge på nettet for ham.

Under den afsluttende samtale blev det oplyst at arresthuset søger på nettet (inden for bestemte genrer) hvis de indsatte anmoder herom, og at bøgerne herefter lånes fra biblioteket. Da det ikke fremgår af husordenen og heller ikke fremgik af opslag at der er denne mulighed, foreslog jeg under inspektionen arresthuset at indføre oplysning herom i husordenen. I forbindelse med mit svar til den indsatte bad jeg arresthuset om at oplyse om der er sket en sådan orientering. Arresthuset har i brevet af 7. oktober 2004 oplyst at de indsatte via et opslag på opslagstavlen er orienteret om muligheden for søgning på nettet af bøger fra biblioteket. Arresthuset har vedlagt kopi af en vejledning til personalet om fremgangsmåden ved en sådan søgning.

Jeg har noteret mig det oplyste og beder om en kopi af opslaget til de indsatte.

Direktoratet har i sagen vedrørende min inspektion af Statsfængslet ved Nr. Snede udtalt at bogkataloger er en inspirationskilde og derfor bør forefindes på alle (krimi- nalforsorgens) biblioteker. Jeg har senest over for Arrestafdelingen i Statsfængslet i

Horsens i rapport af 27. april 2004 henstillet at arrestafdelingen overvejer en løsning svarende til den løsning der er valgt i Arresthuset i Holbæk. I sagen vedrørende min inspektion af dette arresthus oplyste den bibliotekar der betjener arresthuset, at der ikke (længere) findes ét bogkatalog, men at der til stadighed udkommer nye kataloger opdelt i genrer. Bibliotekaren anbefalede at arresthusets bibliotek fik en fortegnelse over de bøger som Holbæk Bibliotek udlåner i genrerne kriminalromaner, rejsebeskrivelser, biografier, gamle danske skønlitterære forfattere og tegneserier, og at kataloger over nyudgivelser inden for alle genrer bliver stillet til rådighed på biblioteket. Denne ordning blev, efter at have været forelagt de indsattes talsmand, umiddelbart iværksat i arresthuset. Direktoratet havde ingen bemærkninger til ordningen. (Arrestafdelingen i Horsens har nu en lignende ordning).

Det fremgår af den vedlagte vejledning til personalet at der kan søges efter alle de kriterier (genrer) man ønsker, og at den indsatte skal have print af det fremfundne.

Idet jeg vedlægger en kopi af arresthusets vejledning, beder jeg om direktoratets bemærkninger til arresthusets ordning, herunder om den efter direktoratets opfattelse er tilstrækkelig til at opfylde kravet om at der bør være bogkataloger til rådighed.

Det tilføjes til orientering for arresthuset at jeg er bekendt med at den generelle biblioteksaftale mellem direktoratet og Kommunernes Landsforening er under revision.

4.3. Besøg

Ifølge arresthusets husorden kan de indsatte modtage besøg to gange om ugen, og besøgstiden er 40 minutter pr. gang. Der sondres ikke mellem varetægtsarrestanter og afsonere.

Afsonere har ifølge straffuldbyrdelseslovens § 51, stk. 1, ret til mindst ét ugentligt besøg af mindst én times varighed og så vidt muligt af to timers varighed. Varetægtsarrestanter har efter varetægtsbekendtgørelsens § 39, stk. 1, med de begrænsninger der følger af §§ 41 – 44 ret til besøg så ofte forholdene tillader det. Besøgene må

ifølge § 40, stk. 1, ikke være kortere end en halv time, og længerevarende besøg skal tillades i det omfang forholdene tillader det.

Under inspektionen oplyste arresthuset at de indsatte normalt får tilladelse til besøg af 55 minutters varighed, og at besøg kan forlænges hvis den efterfølgende besøgstid ikke er optaget. Det blev endvidere oplyst at der aldrig er kø til besøgsrummet.

I forlængelse af mine bemærkninger under inspektionen går jeg ud fra at arresthuset har overvejet – eller vil overveje – om arresthusets interne regel om varigheden af besøg er i overensstemmelse med reglen i straffuldbyrdelseslovens § 51, stk. 1. Jeg beder arresthuset om at underrette mig om resultatet af disse overvejelser.

5. Rapportgennemgang

Jeg anmodede om udlån af samtlige akter i arresthusets sager om udelukkelse fra fællesskab og overførsel for perioden 15. august 2003 (ikrafttrædelsestidspunktet for Direktoratet for Kriminalforsorgens bekendtgørelse nr. 673 af 9. juli 2003 om udelukkelse fra fællesskab) til 30. juni 2004 (varslingstidspunktet).

Jeg modtog herefter tre sager om udelukkelse fra fællesskab og en oversigt vedrørende fremsøgningen af disse sager (som også omfatter en sag der ligger efter 30. juni 2004). Jeg modtog derimod ingen sager om overførsel og heller ingen oversigter der viser at arresthuset har undersøgt om der var sådanne sager i den ønskede periode. Af én af de tre sager fremgår det at den indsatte senere blev overført til anden institution.

Jeg anmoder arresthuset om at oplyse om der har været sager om overførsel i den angivne periode og i givet fald at vedlægge kopi af akterne i disse sager. Det bemærkes at årsagen til at jeg udtrykkeligt nævnte bekendtgørelse nr. 673 af 9. juli 2003 om udelukkelse fra fællesskab og ikke tillige bekendtgørelsen om anbringelse og overførsel (nr. 572 af 5. juli 2002) er at jeg på grund af udsendelsen den 9. juli 2003 af en ny bekendtgørelse om udelukkelse fra fællesskab med ikrafttrædelse den 15. au-

gust 2003, valgte at afgrænse den periode hvorfra jeg ønskede sager til gennemgang, til sager der var behandlet efter ikrafttrædelsen af denne nye bekendtgørelse. Jeg beklager hvis min anmodning om udlevering af sager har givet anledning til misforståelser med hensyn til hvilke sager jeg ønskede.

Ved min gennemgang af det modtagne materiale har jeg navnlig haft opmærksomheden henledt på hvorvidt proceduren i forhold til de gældende regler er blevet fulgt. Jeg har også været opmærksom på spørgsmålet om overholdelse af notatpligt. Da jeg alene har modtaget tre sager, og den ene er behandlet på en anden måde end de to andre, jf. pkt. 5.1., har det ikke været muligt at koncentrere undersøgelsen om hvorvidt der i sagerne er gennemgående fejl. Jeg har dog ikke gennemgået sagerne systematisk, og gennemgangen nedenfor omfatter derfor kun udvalgte spørgsmål. Til arresthusets orientering vedlægger jeg en udskrift af afsnittet om rapportgennemgangen og opfølgning herpå i sagen vedrørende min inspektion af Arresthuset i Frederikshavn som omfattede en fuldstændig gennemgang bl.a. af sager om udelukkelse fra fællesskab som var behandlet efter ikrafttrædelsen af straffuldbyrdelsesloven og ændringerne i reglerne om anbringelse og overførsel samt udelukkelse fra fællesskab ved bekendtgørelser nr. 572 og 574 af 5. juli 2002 (hvor sidstnævnte som nævnt nu er afløst af bekendtgørelse nr. 673 af 9. juli 2003).

5.1. Lidt om sagerne

De tre sager om udelukkelse fra fællesskab er behandlet i perioden 10. marts 2004 til og med 7. juni 2004. Arresthuset har anvendt klientsystemet.

I to af tilfældene (de ældste) har der været afholdt et forhør hvor forhørsdelen i klientsystemet har været anvendt. I det sidste tilfælde (sagen fra den 7. juni 2004) foreligger der et notat med overskriften ”UDELUKKELSE FRA FÆLLESSKAB”. Det fremgår af dette notat at den indsatte i dette tilfælde også afgav forklaring. I det følgende omtales de to sager hvor forhørsdelen har været anvendt som forhørssager.

En af forhørssagerne vedrørte en afsoner, den anden en varetægtsarrestant. Den sidste sag vedrørte en varetægtsarrestant. Udelukkelseerne varede henholdsvis 3, 7 og 12 dage.

Den ene sag vedrørte besiddelse af ulovlige effekter, de andre fremsættelse af trusler.

5.2. Retsgrundlag

Reglerne om udelukkelse fra fællesskab af indsatte i kriminalforsorgens institutioner findes i straffuldbyrdelseslovens § 63 og den tidligere nævnte bekendtgørelse nr. 673 af 9. juli 2003 om udelukkelse af indsatte fra fællesskab, herunder anbringelse i observationscelle mv. i fængsler og arresthuse. Til bekendtgørelsen knytter sig vejledning nr. 84 af samme dato.

5.3. Sagsbehandlingsregler

§ 5 i bekendtgørelsen har følgende indhold:

”§ 5. Inden der træffes afgørelse om udelukkelse fra fællesskab, jf. straffuldbyrdelseslovens § 63, skal den indsatte gøres bekendt med adgangen til at lade sig bistå og have lejlighed til at udtale sig.

Stk. 2. Afgørelsen træffes på grundlag af de foreliggende oplysninger. Institutionens leder eller den, der bemyndiges dertil, afgør, om det af hensyn til klarlæggelse af sagens omstændigheder er påkrævet at indhente yderligere oplysninger eller foretage afhøring af personale eller indsatte. Foretages der afhøringer, skal den afhørte have lejlighed til at godkende referatet af sin forklaring, og det skal fremgå af referatet af afhøringen, om godkendelse er sket.

Stk. 3. Afhøringer skal overværes af en af institutionens ansatte.

Stk. 4. Der skal gøres notat om den trufne afgørelse. Notatet skal indeholde

- 1) en gengivelse af, hvad der er indberettet,
- 2) oplysning om, hvilke bestemmelser der er overtrådt,
- 3) oplysning om afgørelsen,
- 4) oplysning om dato og klokkeslæt for, hvornår afgørelsen er meddelt den indsatte,
- 5) oplysning om, at den indsatte er orienteret om muligheden for at klage til justitsministeren,

6) oplysning om, hvornår fristen for at indgive klage udløber, jf. straf-fuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2, og

7) oplysning om, at den indsatte er orienteret om hvilke retsregler, afgørelsen er truffet i henhold til, jf. forvaltningslovens § 24, stk. 3, 1. pkt., jf. § 24, stk. 1, 1. pkt.

Stk. 5. Notatet skal herudover indeholde en gengivelse af de afgivne forklaringer, som skal protokolleres, mens den, der afgiver forklaring, er til stede. Notatet skal endvidere indeholde nærmere oplysning om på hvilket grundlag, afgørelsen er truffet. Videre skal notatet indeholde oplysninger om eventuelle begrænsninger i retten til på ethvert tidspunkt af sagens behandling at lade sig bistå af andre. Notatet skal indeholde en begrundelse for afgørelsen. Begrundelsen skal indeholde en henvisning til de retsregler, afgørelsen er truffet efter, og angive hvilke hovedhensyn, der har været bestemmende for skønnet, ligesom de faktiske omstændigheder, som er tillagt væsentlig betydning for afgørelsen, skal fremgå.”

5.4. Partshøring og begrundelse mv.

Ved lov nr. 382 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forvaltningsloven skete der en afskæring af retten til partsaktindsigt i visse sagstyper, f.eks. sager om udelukkelse fra fællesskab. Det indebærer at der ikke (længere) skal ske partshøring i (rene) sager om udelukkelse fra fællesskab inden der træffes afgørelse i sagen, men den indsatte har dog stadig ret til at udtale sig, jf. bekendtgørelsens § 5, stk. 1. Der er således ikke (længere) pligt til at afholde forhør i disse sager.

Ved meddelelse af afgørelsen i sagen skal den indsatte endvidere alene orienteres om hvilke retsregler afgørelsen er truffet efter, jf. udelukkelse fra fællesskabsbekendtgørelsens § 5, stk. 4, nr. 7. En (eventuel efterfølgende) skriftlig begrundelse til den indsatte skal også alene indeholde en henvisning til de retsregler som afgørelsen er truffet efter. Det notat der skal udfærdiges i sagen, skal dog indeholde en nærmere begrundelse, jf. § 5, stk. 5, men den indsatte har ikke ret til at få kopi heraf.

Reglerne er ikke til hinder for at der efter omstændighederne gives meroffentlighed og en nærmere begrundelse hvis hverken private eller offentlige interesser taler imod dette, jf. forarbejderne til loven og pkt. 7, 5. afsnit, i vejledningen til bekendtgørelsen.

Reglerne om afskæring af aktindsigt mv. kan ikke anvendes i ”blandede sager”, dvs. sager hvor der samtidig træffes andre afgørelser end udelukkelse fra fællesskab (medmindre der alene er tale om afgørelser som også er omfattet af forvaltningslovens § 9, stk. 4, fx overførsel).

Der er som nævnt i to tilfælde afholdt (sædvanligt) forhør i sagen, og ved disse forhør er forhørsdelen i klientsystemet anvendt. De indsatte er således i disse to sager ved forhørets begyndelse vejledt om deres rettigheder, herunder retten til aktindsigt og til at få kopi af forhørsnotatet (jf. pligten hertil for disciplinærsager i disciplinærstrafvejledningens § 7, stk. 4, nr. 2 og 5). Foruden udelukkelse fra fællesskab er der imidlertid i det ene tilfælde truffet andre afgørelser end udelukkelse fra fællesskab, og der er således tale om en ”blandet” sag hvor de nævnte (nye) regler om afskæring af aktindsigt mv. ikke finder anvendelse. I det andet tilfælde skete der tillige politianmeldelse, men der blev ikke truffet andre afgørelser.

Som det fremgår af de vedlagte sider fra rapporterne vedrørende min inspektion af Arresthuset i Frederikshavn, er der i denne sag rejst spørgsmål om hvorvidt en politianmeldelse kan anses for en afgørelse i forvaltningslovens forstand. Dette spørgsmål er som angivet i rapporten, af betydning for stillingtagen til hvorvidt sager hvori der træffes afgørelse om udelukkelse fra fællesskab og/eller overførsel til anden institution, og hvor der samtidig sker politianmeldelse, men ikke træffes andre afgørelser, er såkaldte ”blandede sager” og dermed for om forvaltningslovens § 9, stk. 4, finder anvendelse. Da der efter ikrafttrædelsen den 1. juli 2004 af lov nr. 445 af 9. juni 2004 om ændring af lov om euforiserende stoffer og straffuldbyrdsloven automatisk skal ske anmeldelse til politiet af ethvert fund af euforiserende stoffer hos indsatte i kriminalforsorgens institutioner, jf. Direktoratet for Kriminalforsorgens skrivelse nr. 69 af 28. juli 2004 til kriminalforsorgens institutioner om denne lovændring, kan jeg som anført i opfølgingsrapporten ikke kritisere at direktoratet ikke har anset politianmeldelser vedrørende fund af euforiserende stoffer for at være afgørelser i forvaltningslovens forstand.

I den foreliggende sag hvor der udover udelukkelsen fra fællesskab alene skete politianmeldelse, vedrørte denne anmeldelse ikke euforiserende stoffer, men trusler.

Jeg foretager mig dog ikke mere vedrørende spørgsmålet om hvorvidt der er tale om en blandet sag eller ej, men henviser blot til min antagelse nedenfor.

I det sidste tilfælde har arresthuset anvendt det særskilte sagsbehandlingsmodul som nu findes i klientsystemet til brug ved behandlingen af sager om udelukkelse fra fællesskab. Det fremgår af notatet i denne sag at den indsatte er gjort bekendt med retten til at (lade sig bistå og at) udtale sig, jf. bekendtgørelsens § 5, stk. 1, og at den indsatte har udtalt sig. Det fremgår ikke af notatet at der er truffet andre afgørelser end udelukkelse fra fællesskab, men den indsatte blev senere overført.

I en anden inspektionssag har direktoratet oplyst at der i efteråret 2003 blev undervist i brugen af modulet på institutionerne. Som det fremgår af det vedlagte fra Arresthuset i Frederikshavn har direktoratet oplyst at det ikke er muligt at opbygge modulerne således at der tages højde for at sagerne skifter karakter under behandlingen. Hvis en forhørsleder i forbindelse med en sag om udelukkelse fra fællesskab mener at sagen bør afsluttes med en disciplinærstraf, bør der derfor afholdes et forhør efter forhørsmodulet.

Jeg går ud fra at arresthuset har modtaget undervisning i brugen af modulet om udelukkelse fra fællesskab og er fuldt ud klar over de forskellige regler der gælder ved behandlingen af "rene" sager som er omfattet af forvaltningslovens § 9, stk. 4, herunder sager om udelukkelse fra fællesskab, og "blandede" sager. Jeg antager at baggrunden for at to af sagerne er behandlet som almindelige forhørssager, netop er at arresthuset ved behandlingen af sagerne har anset dem som blandede sager.

Som nævnt skal der efter § 5 i bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab udfærdiges et notat om afgørelsen i sagen, og dette notat skal indeholde en nærmere

begrundelse for afgørelsen. Begrundelsen skal bl.a. indeholde en henvisning til de retsregler som afgørelsen er truffet efter, og angive de hovedhensyn der har været bestemmende for skønnet.

I begge forhørsnotaterne i de to af sagerne er udelukkelsen fra fællesskab anført som en øvrig afgørelse, og der er ikke henvist til retsgrundlaget for den trufne afgørelse herom (straffuldbydelseslovens § 63). Det er i begge sager indledningsvist i afsnittet om afgørelse og grundlag anført at afgørelsen er truffet efter en af bestemmelserne i straffuldbydelseslovens § 67, og i den ene sag hvor der tillige skete konfiskation (jf. om denne del af afgørelsen pkt. 5.6.), er der tillige henvist til straffuldbydelseslovens § 73. Der er imidlertid ikke ikendt en disciplinærstraf i nogen af sagerne.

Da straffuldbydelseslovens § 67 indeholder retsgrundlaget for ikendelse af en disciplinærstraf, og der i ingen af forhørssagerne (tillige) blev ikendt en sådan straf, er det forkert at henvide til denne bestemmelse, og det er en fejl at der ikke er henvist til straffuldbydelseslovens § 63.

I den sidste sag hvor udelukkelse fra fællesskabs-modulet har været anvendt, er der henvist til retsgrundlaget for afgørelsen, og det fremgår at den indsatte er orienteret herom, jf. bekendtgørelsens § 5, stk. 4, nr. 7.

I de to forhørssager er der under overskriften ”Begrundelse” givet en begrundelse for afgørelsen (om udelukkelse fra fællesskab). Pkt. 8 om begrundelse i notatet om udelukkelse fra fællesskab i den tredje sag er ikke udfyldt.

Det er beklageligt at notatet, bortset fra oplysning om retsgrundlaget, ikke indeholder en nærmere begrundelse for afgørelsen om udelukkelse fra fællesskab i sagen, jf. bekendtgørelsens § 5, stk. 5, sidste pkt. Jeg går ud fra at der er tale om en enkeltstående fejl, og at arresthuset således er opmærksom på kravet om at anføre en begrundelse i notatet (som den indsatte som udgangspunkt ikke har adgang til få op-

lyst/aktindsigt i, bortset fra den del af begrundelsen der oplyser om retsgrundlaget for afgørelsen).

5.5. Klagevejledning mv.

Der er i begge forhørsnotaterne notat om at den indsatte er orienteret om klageadgangen til Direktoratet for Kriminalforsorgen, og at klagevejledningen har omfattet oplysning om klagefristen i straffuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2. Klagevejledningen fremstår som en standardtekst (i klientsystemet).

Straffuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2, vedrørende klagefrist gælder alene for dømte. Efter denne bestemmelse gælder således ingen klagefrist for afgørelser truffet over for varetægtsarrestanter, jf. nu også pkt. 241 i vejledningen til varetægtsbekendtgørelsen (vejledning nr. 125 af 4. november 2003). Den ene af de to sager vedrørte som tidligere nævnt en varetægtsarrestant.

Det er beklageligt at klagevejledningen i denne sag tillige omfattede oplysning om klagefrist.

I den tredje sag indeholder notatet om udelukkelse fra fællesskab ikke oplysning om at den indsatte (en varetægtsarrestant) er orienteret om adgangen til at klage til Direktoratet for Kriminalforsorgen. Jeg går dog ud fra at der er givet klagevejledning.

Det er beklageligt at der ikke er et sådan notat, jf. bekendtgørelsens § 5, stk. 4, nr. 5.

I den ene forhørssag skete der tillige konfiskation af nærmere angivne genstande (jf. herom pkt. 5.6.), og det er anført om den anslåede værdi heraf i de enkelte tilfælde er over eller under 275 kr. Under klagevejledningen er det anført at den indsatte er vejledt om muligheden for domstolsprøvelse, og der er henvist til straffuldbyrdelseslovens § 112 (uden præcisering af hvilket nummer i denne bestemmelse der i det kon-

krete tilfælde var tale om). Da der ikke er adgang til domstolsprøvelse vedrørende afgørelser om udelukkelse fra fællesskab, går jeg ud fra at vejledningen alene har omfattet afgørelsen om konfiskation, jf. straffuldbyrdslovens § 112, nr. 4. Den indsatte var varetægtsarrestant.

Straffuldbyrdslovens § 112 gælder – ligesom § 111, stk. 2 – kun for afsonere. Der er således ingen adgang til domstolsprøvelse efter denne bestemmelse for afgørelser der er truffet over for varetægtsarrestanter.

Det er derfor beklageligt at den indsatte er vejledt om adgang til domstolsprøvelse.

5.6. Konfiskation

I den netop nævnte sag har arresthuset som nævnt foretaget konfiskation med henvisning til straffuldbyrdslovens § 73. Ud for hver enkelt genstand der er konfiskeret, er det anført at det konfiskerede er afleveret til politiet. Sagen vedrørte som nævnt en varetægtsarrestant.

Straffuldbyrdslovens § 73 gælder kun for afsonere. For varetægtsarrestanter findes reglerne om konfiskation i retsplejelovens § 924, stk. 5, jf. bekendtgørelse nr. 850 af 27. oktober 1993 (som ændret ved bekendtgørelsen nr. 887 af 19. september 2000) om udenretlig vedtagelse af konfiskation (der henviser til retsplejelovens § 931, stk. 5, hvor bestemmelsen om konfiskation tidligere fandtes). Kompetencen til at træffe bestemmelse om konfiskation over for varetægtsarrestanter ligger hos politiet/anklagemyndigheden, men varetægtsarrestanten kan til arresthuset aflevere en erklæring om udenretlig vedtagelse af konfiskation som så videresendes til anklagemyndigheden, jf. disciplinærstrafvejledningens pkt. 14. Hvis varetægtsarrestanten ikke vil afgive en sådan erklæring, skal den pågældende genstand afleveres til politiet til videre behandling i medfør af retsplejelovens almindelige regler om beslaglæggelse mv.

Er der tale om genstande eller penge som ikke er omfattet af bekendtgørelsen om udenretlig vedtagelse af konfiskation (fx en mobiltelefon), er der ikke hjemmel til at konfiskere genstanden eller pengene hos varetægtsarrestanten, uanset at der er tale om genstande eller penge som er ulovligt indført, erhvervet, tilvirket eller søgt indsmuglet i institutionen, jf. vejledningens pkt. 14, 2. afsnit. I så fald må genstanden eller pengene i stedet opbevares af institutionen i overensstemmelse med genstands bekendtgørelsen eller, hvis der indgives anmeldelse om strafbart forhold til politiet, afleveres til politiet.

Idet jeg på det foreliggende grundlag lægger til grund at den pågældende varetægtsarrestant ikke har afgivet en konfiskationserklæring vedrørende de genstande som er omfattet af bekendtgørelsen om udenretlig vedtagelse af konfiskation, er det således beklageligt at arresthuset har foretaget konfiskation over for varetægtsarrestanten. Hvis der rettelig ikke er tale om konfiskation, men aflevering til politiet i overensstemmelse med ovenstående, burde arresthuset ikke have skrevet at de pågældende genstande blev konfiskeret.

Konfiskationen omfattede tillige en mobiltelefon (som ikke er omfattet af bekendtgørelsen om udenretlig vedtagelse af konfiskation). Arresthuset indgav anmeldelse mod den pågældende indsatte for trusler.

Jeg anmoder arresthuset om at oplyse grundlaget for afleveringen af mobiltelefonen til politiet. Jeg anmoder endvidere om oplysning om hvad der efterfølgende er sket med telefonen.

5.7. Ophør og ugentlige overvejelser

Udelukkelse fra fællesskab er en fremadrettet foranstaltning der straks skal bringes til ophør når betingelserne herfor ikke længere er opfyldt, jf. lovens § 63, stk. 7, 1. pkt. Efter bestemmelsens 2. pkt. skal institutionen mindst én gang om ugen overveje spørgsmålet om helt eller delvist at bringe udelukkelsen fra fællesskab til ophør.

Når udelukkelse fra fællesskab bringes til ophør, skal der gøres notat om dato og klokkeslæt for ophøret, jf. bekendtgørelsens § 8, stk. 1.

I den oversigt som var udarbejdet (udskrevet) samme dag (den 24. august 2004) over de sager som jeg modtog, er varigheden i dage angivet. Det fremgår heraf at udelukkelseerne varede henholdsvis 3, 7 og 12 dage.

Bortset fra denne oversigt har jeg ikke for så vidt angår forhørssagerne modtaget notater om ophør med angivelse af dato og klokkeslæt for ophøret. Jeg går imidlertid ud fra at der er udfærdiget et sådant notat.

I den tredje sag er der til sidst i notatet et ugenotat hvoraf dato og klokkeslæt for ophøret fremgår. Der er overskrifter med teksterne ”Sagens udvikling”, ”Beslutning” og ”Begrundelse”. I det konkrete tilfælde blev udelukkelsen bragt til ophør i forbindelse med at den indsatte blev overført til anden institution.

I den ene af de to forhørssager fremgår det af forhørsnotatet at der skete udelukkelse fra fællesskab indtil videre, og at arresthuset ville tage udelukkelsen op til overvejelse syv dage senere. Selv om det er anført at der er tale om udelukkelse fra fællesskab indtil videre, er det således samtidig indirekte anført at den pågældende skulle udelukkes fra fællesskab i syv dage, før udelukkelsen kunne tages op til overvejelse, og dermed på forhånd bestemt at udelukkelsen skulle vare i hvert fald syv dage. Udelukkelsen varede i syv dage.

Da udelukkelse fra fællesskab er en fremadrettet foranstaltning der straks skal bringes til ophør når betingelserne herfor ikke længere er opfyldt, jf. lovens § 63, stk. 7, 1. pkt., kan det ikke på forhånd bestemmes at udelukkelsen skal vare mindst syv dage. Det må således løbende overvejes om der er grundlag for at bringe udelukkelsen til ophør.

I et tilfælde (den anden forhørs-sag) varede udelukkelsen som nævnt 12 dage.

Efter bekendtgørelsens § 8, stk. 2, skal der (endvidere) gøres notat om institutionens overvejelser efter straffuldbyrdelseslovens § 63, stk. 7, 2. pkt. om helt eller delvist at bringe udelukkelsen til ophør, herunder om dato og klokkeslæt for overvejelserne.

Jeg beder arresthuset om at sende mig en kopi af det notat som jeg går ud fra – i overensstemmelse hermed – er udfærdiget i den nævnte sag (j.nr. 2004/520/00049).

6. Opfølgning

Jeg beder om at arresthuset sender de oplysninger mv. som jeg har bedt om, tilbage gennem Direktoratet for Kriminalforsorgen som jeg ligeledes beder om en udtalelse.

7. Underretning

Denne rapport sendes til arresthuset, politimesteren, Direktoratet for Kriminalforsorgen, Folketingets Retsudvalg og de indsatte i arresthuset.

Lennart Frandsen
Inspektionschef